

Miejsce
na naklejkę
z kodem szkoły

dysleksja

☐

MHI-R1_1P-072

EGZAMIN MATURALNY Z HISTORII

MAJ
ROK 2007

POZIOM ROZSZERZONY

Czas pracy 180 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 23 strony (zadania 1 – 24). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Arkusz zawiera trzy części. Część pierwsza to test, część druga wymaga analizy materiałów źródłowych, a część trzecia napisania krótkiego wypracowania na jeden z podanych tematów.
3. Czynności zaplanuj tak, aby możliwe było rozwiązanie zadań z trzech części arkusza w ciągu 180 minut.
4. Rozwiązania zadań umieść w miejscu na to przeznaczonym.
5. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/inkamentem.
6. Używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
7. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
8. Wypełnij tę część karty odpowiedzi, którą koduje zdający. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.
9. Na karcie odpowiedzi wpisz swoją datę urodzenia i PESEL. Zamaluj ■ pola odpowiadające cyfrom numeru PESEL. Błędne zaznaczenie otocz kółkiem ⊗ i zaznacz właściwe.

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
łącznie
50 punktów

Życzymy powodzenia!

Wypełnia zdający przed
rozpoczęciem pracy

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

--	--	--

KOD
ZDAJĄCEGO

CZĘŚĆ I

TEST SPRAWDZAJĄCY WIADOMOŚCI I UMIEJĘTNOŚCI USTALONE
W STANDARDACH WYMAGAŃ EGZAMINACYJNYCH Z HISTORII (20 punktów)

Zadanie 1. (1 pkt)

Przedstawionym rzeźbom przyporządkuj właściwe podpisy. Pod fotografiami wpisz liczbę odpowiadającą wybranemu podpisowi.

A. 3

B. 2

C. 5

D. 1

Źródło: *Sztuka świata*, t. 1, Warszawa 1989, s. 73,
Ibidem, t.2, s. 92, 234, 321

1. Rzeźba, która zdobiła świątynię grobową należącą do piramidy Mykerinosa
2. Statua przedstawiająca arystokratę rzymskiego
3. Jedna z rzeźb z grobu cesarza Szy-huang-ti
4. Posąg przedstawiający asyryjskiego władcę z Niniwy
5. Posąg Ateny Partenos – dzieło Fidiasza

Zadanie 2. (2 pkt)

Przeczytaj fragment *Żywotów sławnych mężów* Plutarcha i wykonaj polecenia A i B.

Likurg nie oddał chłopców najemnym wychowawcom i nie wolno było nikomu chować syna, jak mu się podobało [...]. Całe wychowanie miało na celu karność, wytrwałość w trudach i waleczność. Z postępem wieku zaostrzano metodę hartowania, strzyżono do skóry, przyuczano chodzić bosą [...]. Wieczera była skąpa, aby walka z niedostatkiem zmuszała ich do odwagi i przemyślności [...]. Uczono chłopców wystawiać się w sposób cięty a dowcipny i przy swej zwięzłości pobudzający do myślenia.

Źródło: G. Chomicki, S. Sprawski, *Starożytność. Teksty źródłowe, komentarze i zagadnienia do historii w szkole średniej*, Kraków 1999, s. 93-94

- A. Podaj nazwę polis greckiej, w której stosowano metody wychowawcze przedstawione w tekście.

Sparta

- B. Odwołując się do wiedzy pozaźródłowej, oceń przydatność opisanych metod wychowawczych do realizacji celów polityki wewnętrznej tej polis.

W Sparcie obawiano się buntu helotów – ludności podbitej. Wychowanie Spartan służyło przygotowaniu odważnych, zdyscyplinowanych, wzorowych, sprawnych żołnierzy do walki z wrogiem wewnętrznym.

Zadanie 3. (1 pkt)

Uporządkuj chronologicznie poniższe wydarzenia, zaczynając od najwcześniejszego. We wskazanym miejscu wpisz w odpowiedniej kolejności liczby. Najwcześniejsze wydarzenie oznacz 1, zaś kolejne: 2, 3, 4, 5.

Wydarzenia	Odpowiedzi
A. Synod w Clermont	3
B. Sobór w Trydencie	5
C. Powstanie Państwa Kościelnego w Italii	1
D. Schizma wschodnia	2
E. Sobór w Konstancji	4

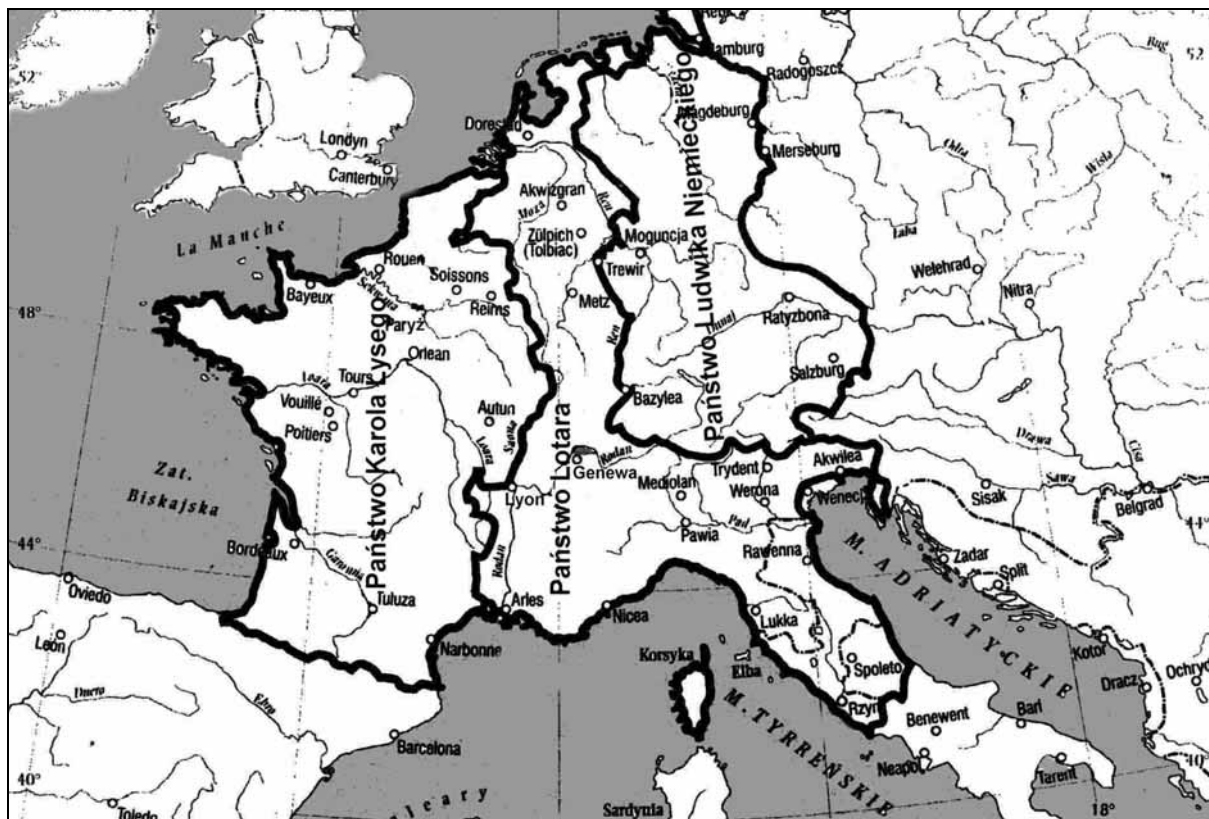
Wypełnia egzaminator!	Nr zadania	1.	2.A.	2.B.	3.
	Maks. liczba pkt	1	1	1	1
	Uzyskana liczba pkt				

Zadanie 4. (1 pkt)

Przeanalizuj treść mapy i zaproponuj dla niej tytuł.

Uwaga: tytuł powinien zawierać określenie tematu i czasu.

(Przykład: Podział ziem polskich w wyniku postanowień kongresu wiedeńskiego w 1815 roku)

Na podstawie: E. Olczak, *Historia. Zeszyt do ćwiczeń na mapach konturowych*. Liceum, Warszawa 2001, s. 19

Tytuł mapy: *Podział monarchii Karola Wielkiego między jego wnuków na mocy postanowień traktatu w Verdun w 843 r.*

Zadanie 5. (1 pkt)

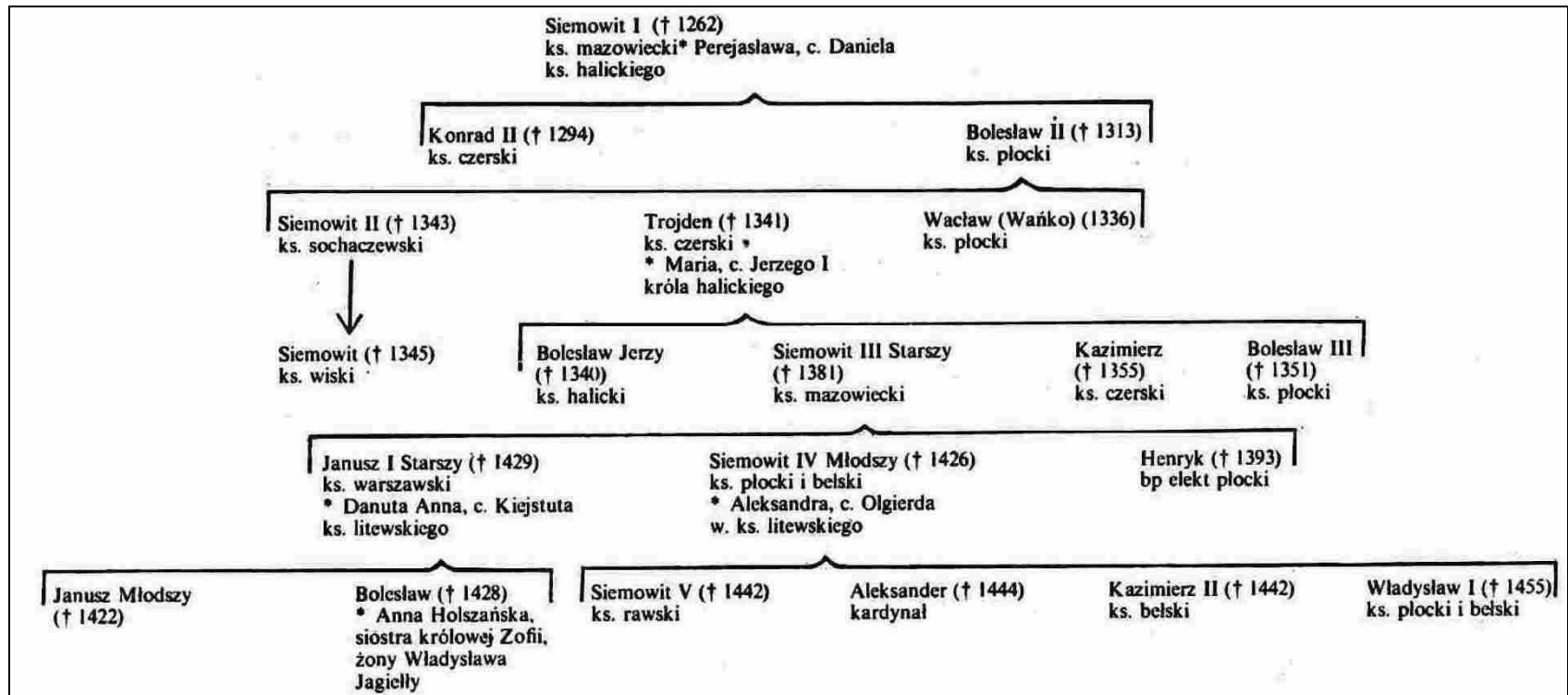
W tabeli podano znaczenie trzech pojęć. Uzupełnij tabelę, wpisując pojęcia w odpowiednie rubryki.

Znaczenie przyjęte przez historiografię	Pojęcie
A. Określona liczba lat, w których nowi osadnicy, na podstawie dokumentu lokacyjnego, byli zwolnieni od czynszu.	<i>wolnizna</i>
B. Stał na czele miasta lokowanego na prawie niemieckim, przewodniczył ławie miejskiej, jego funkcja była dziedziczna.	<i>wójt</i>
C. W miastach średniowiecznych słup, przy którym wystawiano na widok publiczny skazańców i wymierzano im karę.	<i>pręgierz</i>

Zadanie 6. (1 pkt)

Na podstawie tablicy genealogicznej Piastów mazowieckich i odwołując się do wiedzy pozaźródłowej, wykonaj polecenie.

Wypełnia egzaminator!		Nr zadania	
		Maks. liczba pkt	Uzyskana liczba pkt
		4.	1
		5.	1
		6.	1

na podstawie: H. Samsonowicz, *Historia Polski do roku 1795*, Warszawa 1985, tab. 3

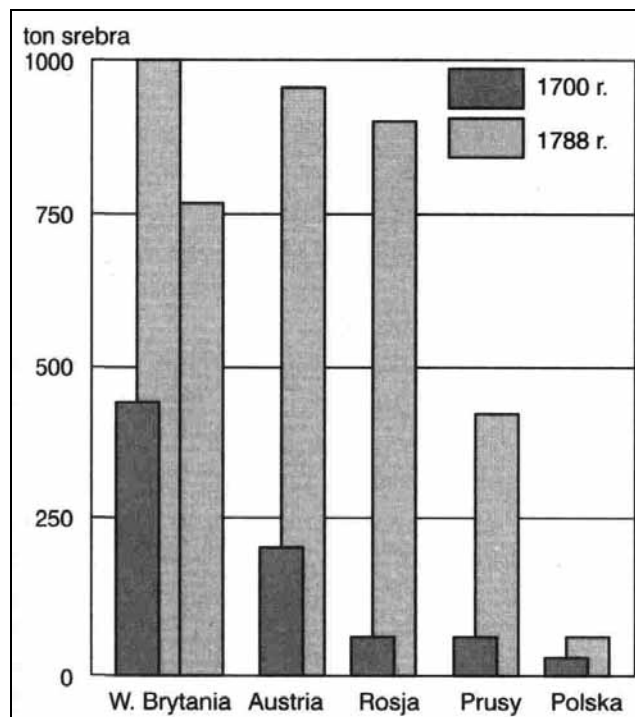
Podaj imiona i przydomki Piastów mazowieckich, którzy ożenili się z wnuczkami władcy litewskiego Giedymina (Gedymina).

Janusz I Starszy i Siemowit IV Młodszy

Zadanie 7. (2 pkt)

Przeanalizuj zamieszczone poniżej źródło statystyczne i wykonaj polecenia A i B.

Wykres. Wzrost dochodów skarbowych wybranych państw Europy w XVIII w.

Źródło: J. Skodlarski, *Zarys historii gospodarczej Polski*, Warszawa - Łódź 2000, s. 95

- A. Porównaj wzrost dochodów skarbowych w Polsce ze wzrostem dochodów skarbowych w państwach sąsiadujących z nią w XVIII wieku.**

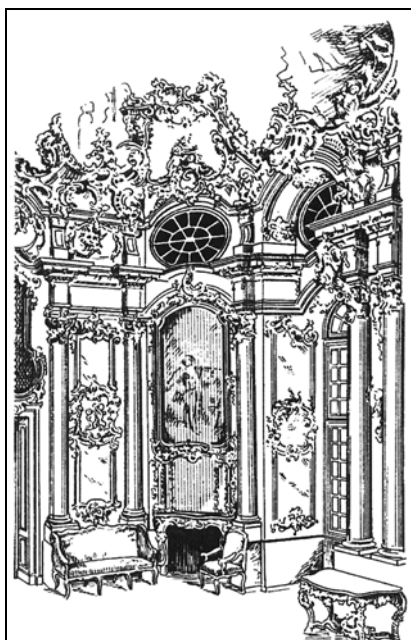
W państwach sąsiadujących z Polską, w Prusach, Austrii i Rosji, wzrost dochodów skarbowych był znacznie większy niż w Polsce.

- B. Odwołując się do wiedzy pozaźródłowej, wyciągnij wniosek dotyczący uwarunkowań zmian w dochodach skarbowych w Polsce i w państwach sąsiadujących z nią w XVIII wieku.**

W Prusach, Austrii i Rosji kluczowe znaczenie dla zmian w dochodach skarbowych miały reformy przeprowadzone w duchu absolutyzmu oświeconego (zwiększenie podatków, udoskonalenie systemu fiskalnego). W Polsce dopiero w drugiej połowie XVIII wieku zapadły pierwsze decyzje zmierzające do poprawy dochodów skarbowych.

Zadanie 8. (1 pkt)

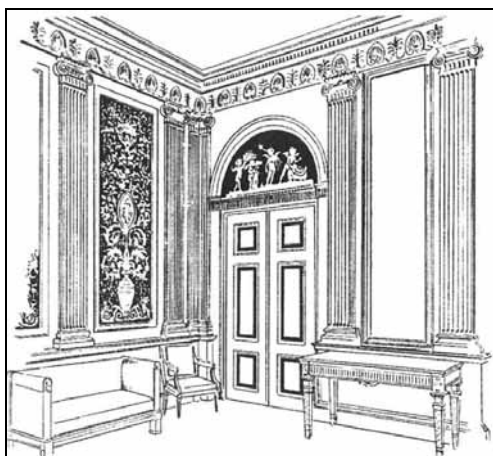
Poniżej zaprezentowano rysunki wnętrz z różnych epok. Wybierz rysunek, który przedstawia wnętrze klasycystyczne i wpisz odpowiednią literę w wykropkowanym miejscu.

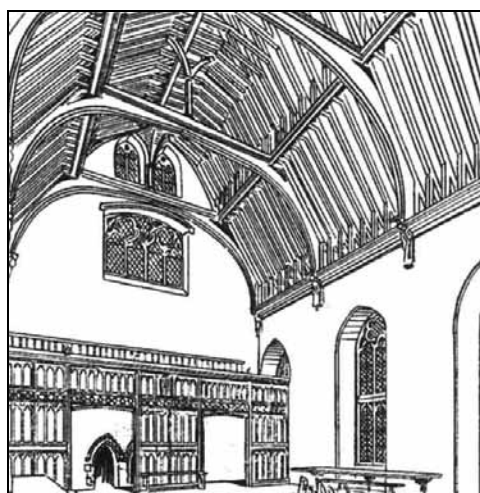
A.

B.

C.

D.

Źródło: W. Koch, *Style w architekturze*, Warszawa 1996, s. 321, 330, 372, 381

Wnętrze klasycystyczne przedstawiono na rysunku **C**

Wypełnia egzaminator!	Nr zadania	7.A.	7.B.	8.
	Maks. liczba pkt	1	1	1
	Uzyskana liczba pkt			

Zadanie 9. (1 pkt)

Przeczytaj fragment wiersza ukraińskiego poety Tarasa Szewczenki *Na mogiłę Chmielnickiego* i wykonaj polecenie.

Taras Szewczenko (1814-1861), poeta ukraiński.

*Stoi we wsi Subotowie
Na górze wysokiej
Hen sarkofag Ukrainy
Szeroki, głęboki.*

*Pokój duszy Twej Bohdanie!
Przez Twych żądz tęsknotę
Zatraciłeś nieszczęśliwy
Macierz nam – sierotę...*

*Tam, to Bohdan śnił w swej cerkwi
Modlitewnym szlakiem
O podziale wspólnej doli
Moskala z Kozakiem.*

*Na toś oddał im Zenobi¹
Ten Twój naród hardy
By dziś nad nim Katarzyny
miały moc bastardy²! [...]*

Źródło: T. Szewczenko, *Na mogiłę Chmielnickiego*, [w:] J. Krawczyk, *O Polsce i Polakach*, Warszawa 2004, s. 128

¹ Zenobi – drugie imię Bohdana Chmielnickiego

² bastard – potomek ze związku pozamałżeńskiego

Podaj nazwę układu politycznego, o którym mowa w tym wierszu.

ugoda w Perejasławiu

Zadanie 10. (1 pkt)

Przeczytaj fragment pamiętnika z XIX wieku i odwołując się do wiedzy pozaźródłowej, wykonaj polecenie.

Dochodziliśmy do posągu Sobieskiego, który według planu miał być punktem zbornym dla oddziału belwederskiego [...]. Droga nasza szła między Belwederem a Ogrodem Botanicznym. Żadnej przeszkody na niej, tylko co kilkadziesiąt kroków [...] budka [...] i przy niej weteran moskiewski. Widok tych weteranów natchnął jednego z nas zapytać [...], czy wielki książę jest w domu. „Jest” – odpowiedział weteran. Na to zapytujący: „będzie miał gości”.

Źródło: J. Adamski, L. Chmiel, A. Syta, *Czasy, ludzie, wydarzenia*, Warszawa 1986, cz. 2, s. 93-94

Podaj dokładną datę (dzień, miesiąc, rok) wydarzeń opisanych w zacytowanym fragmencie pamiętnika i napisz, jakie zadanie miał wykonać oddział belwederski.

Data: *29 XI 1830 r.*

Zadaniem oddziału belwederskiego było: *dokonanie zamachu na życie wielkiego księcia Konstantego*

Zadanie 11. (2 pkt)

Przeczytaj tekst i odwołując się do wiedzy pozaźródłowej, wykonaj polecenia A i B.

Powstanie wymuszone [...] decyzją poboru do wojska całej patriotycznej młodzieży, nie miało żadnych realnych szans powodzenia. Było nieuchronną tragedią kraju, w którym władza została oddana [...] w ręce człowieka w ogóle nie rozumiejącego mechanizmu kształtowania się opinii publicznej, szukającego nade wszystko formuły zdolnej utrzymać kraj w orbicie Rosji. [...] W polemikach historycznych nazwano go kiedyś „polskim Quislingiem”. Była to ocena przesadnie pozytywna, albowiem Quisling tak czy owak ratował substancję swego kraju w czasie toczącej się wojny. On natomiast oddawał cały kraj – i wszystkie jego warstwy społeczne, [...] na pastwę przemocy rosyjskiej.

Źródło: J. Łojek, *Kalendarz historyczny. Polemiczna historia Polski*, Warszawa 1994, s. 337

A. Podaj nazwisko postaci, którą nazwano w tekście „polskim Quislingiem”.

Wielopolski

B. Podaj termin używany do określenia postawy, jaką zajął Vidkun Quisling wobec wroga swojego kraju.

kolaboracja

Zadanie 12. (1 pkt)

Rozstrzygnij, czy podane informacje są prawdziwe, czy fałszywe. W tabeli, w odpowiednich rubrykach, dopisz obok podanej informacji: prawda, fałsz.

A. Interwencjonizm – to polityka aktywnego oddziaływania państwa na przebieg procesów gospodarczych w celu zmniejszenia bezrobocia oraz pobudzenia popytu i produkcji.	<i>prawda</i>
B. New Deal (Nowy Ład) – to program reformy gospodarki Stanów Zjednoczonych realizowany przez prezydenta Roosevelta, w ramach którego zorganizowano wielkie roboty publiczne, wzmocniono kontrolę władz nad finansami i bankowością.	<i>prawda</i>
C. NEP (Nowa Ekonomiczna Polityka) – to polityka społeczno-gospodarcza władz radzieckich będąca kontynuacją komunizmu wojennego, polegająca na wprowadzeniu elementów wolnego rynku przy jednoczesnej kolektywizacji rolnictwa.	<i>fałsz</i>

Wypełnia egzaminator!	Nr zadania	9.	10.	11.A.	11.B.	12.
	Maks. liczba pkt	1	1	1	1	1
	Uzyskana liczba pkt					

Zadanie 13. (3 pkt)

Poniżej zamieszczono rysunek satyryczny z 1944 r.

Wyjaśnij jego treść, pamiętając o identyfikacji głównych postaci rysunku.

Wyciągnij wniosek dotyczący celów propagandowych, jakie chciano osiągnąć zamieszczając ten rysunek w niemieckim czasopiśmie.

Źródło: *Kladderadatsch*, 9 kwietnia 1944 r., s. 5 [w:] E.C. Król, *Polska i Polacy w propagandzie narodowego socjalizmu w Niemczech 1919-1945*, Warszawa 2006, s. 835

Karykatura przedstawia Wielką Trójkę: Roosevelta, Churchilla i Stalina. Przywódca ZSRR kieruje koalicją antyhitlerowską, którą autor rysunku przedstawił jako teatr marionetek. Członkowie koalicji to lalki w teatrze poruszane przez Stalina. To on podporządkował sobie wszystkie pozostałe państwa członkowskie i realizuje własne cele polityczne. Autor rysunku ośmiesza czołowe postaci koalicji: Churchilla oraz Roosevelta, by odwrócić uwagę Niemców od niekorzystnego dla Rzeszy rozwoju sytuacji na frontach wojny.

Zadanie 14. (1 pkt)

W tabeli wpisz nazwiska prezydentów Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, którzy sprawowali ten urząd w czasie, kiedy miały miejsce podane wydarzenia.

Wydarzenia	Prezydenci Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej
A. Wojna secesyjna	<i>Lincoln</i>
B. Zakończenie I wojny światowej	<i>Wilson</i>
C. Atak atomowy na Hiroszimę i Nagasaki	<i>Truman</i>

Zadanie 15. (1 pkt)

Poniżej zamieszczono fragment pracy historyka Jerzego Eislera. Przeanalizuj ten tekst i odwołując się do wiedzy pozaźródłowej, wykonaj polecenie.

[...] na Plac Defilad przybyły nieprzebrane tłumy na spotkanie z nowym kierownictwem [...]. Śpiewano „Sto lat” i hymn narodowy [...]. Dla wielu Październik był początkiem przemian [...]. W tej gorącej atmosferze przypomniano sobie o przebywającym w Komańczy Prymasie, na wielu wiecach upominając się o jego uwolnienie. Niekiedy czynili to, zresztą w sposób zabawny, członkowie partii. Zdarzało się, że w zapamiętaniu padało pytanie: „A gdzie jest towarzysz Prymas?”

Źródło: J. Eisler, *Zarys dziejów politycznych Polski 1944-1989*, Warszawa 1992, s. 71

Podaj imię i nazwisko Prymasa, o którym mowa w tekście oraz datę roczną opisywanych wydarzeń.

Imię i nazwisko Prymasa: *Stefan Wyszyński*

Data roczna: *1956*

Wypełnia egzaminator!	Nr zadania	13.	14.	15.
	Maks. liczba pkt	3	1	1
	Uzyskana liczba pkt			

Temat: Ziemie dawnych Prusów od X do XX wieku.**CZĘŚĆ II****ZADANIA ZWIĄZANE Z ANALIZĄ ŹRÓDEŁ WIEDZY HISTORYCZNEJ****(10 punktów)**

Zapoznaj się z materiałami źródłowymi (źródła A – H). Następnie odpowiedz na pytania zamieszczone w Arkuszu odpowiedzi (zadania 16 – 23).

Źródło A

Ł. Okulicz-Kozaryn, *Życie codzienne Prusów i Jaćwiągów w wiekach średnich*, Warszawa 1983, s. 40, 219-221

Łucja Okulicz-Kozaryn – współczesna badaczka dziejów Bałtów.

A-1

Ponieważ każdy Prus był obowiązany sam wyposażyć się w broń, rzadko zdarzało się, by jego uzbrojenie było pełne. [...] broń jako własność prywatna wojownika była składana razem z nim na stosie pogrzebowym i nie mogło być mowy, by syn dziedziczył cenny miecz po ojcu. [...] pospolitą bronią pruską były topory żelazne [...] Prusom nie były obce proce do miotania kamieni. [...] Najbardziej specyficzną dla Prusów bronią były pałki drewniane. [...] Jeźdźcy pruscy [...] często [...] dosiadali koni na oklep. [...]

A-2

Na początku XIII wieku działalność misyjna biskupa Chrystiana¹ skoncentrowana w południowej części terytorium pomeziańskiego, doprowadziła mieszkańców do przyjęcia chrześcijaństwa na długo przed przybyciem w te strony Krzyżaków. Wzbudziło to oczywiście gniew Pomeziańczyków z północy, którzy [...] podnieśli broń przeciwko nawróconym ziomkom.

Źródło B

Mapa. Plemiona pruskie w XIII wieku.

[w:] Ł. Okulicz-Kozaryn, op.cit, s. 39

¹ Chrystian – cysters, biskup Prus w latach 1216-1245; papież powierzył mu prowadzenie krucjat w Prusach; skłonił do przyjęcia chrześcijaństwa dwóch pruskich naczelników plemiennych.

Źródło C

Fragment tzw. układu kiszporskiego zawartego za pośrednictwem legata papieskiego między nawróconymi na chrześcijaństwo Prusami i Krzyżakami w r. 1249.

[w:] *Teksty źródłowe do nauki historii w szkole*, nr 12, Warszawa 1959, s. 28

Wszystkim, którzy dokument ten oglądają, pozdrowienia od Jakuba, [...] kapelana papieskiego i jego legata na Polskę, Prusy i Pomorze. Wiadomo wszystkim, że powstała niezgoda wielka między nowo ochrzczoneymi Prusami a mistrzem i braćmi zakonu niemieckiego w Prusach, z tego powodu, że, jak twierdzą nowo ochrzczeni, poprzednicy obecnie stojącego na czele Kościoła papieża Innocentego IV [...] obiecali im, że [...] zachowają swoje wolności i nikomu innemu, jak tylko [...] Kościołowi rzymskiemu, podlegać nie będą. Tymczasem zaś wspomniani wyżej bracia przeciwko tym postanowieniom występując, uciskają neofitów ciężkim brzemieniem powinności na równi z sąsiednimi poganami.

Źródło D

**Piotr z Dusburga, *Kronika ziemi pruskiej*,
Toruń 2005, s. 21**

Piotr z Dusburga (XIII/XIV w.) – kapelan wielkiego mistrza zakonu krzyżackiego, autor kroniki dziejów zakonu krzyżackiego.

[...] kiedy [...] książę Konrad sprawował władzę na Mazowszu [...], żył pewien biskup z Prus imieniem Chrystian [...], który wielokrotnie siał ziarno słowa Bożego pomiędzy Prusami, zachęcając ich, aby porzuciwszy bałwochwalstwo czcili prawdziwego Boga. [...] Lecz ponieważ ziarno to padło na ziemię nie dobrą, owocu żadnego nie wydało.

Źródło E

Mapa. Wynik wojny trzynastoletniej (1454-1466).

Na podstawie: E. Kruk, *Warmia i Mazury*, Wrocław 2004, s. 28

Źródło F**Biografie działaczy na rzecz polskości Pomorza, Warmii i Mazur.***Encyklopedia szkolna. Historia*, Warszawa 2004, s. 250, 363, 530

Mrongowiusz, Krzysztof Celestyn [...] (1764-1855) [...] pastor Kościoła ewangelickiego, pierwszy badacz języka i folkloru Kaszubów [...]. Uczył języka polskiego i greki w szkole katedralnej w Królewcu [...]. Autor podręczników do nauki języka polskiego, słowników, kazań i pieśni religijnych.

Gizewiusz, Herman Marcin Gustaw (1810-1848), pochodził z pol. rodziny Giżyckich, która uległa niemczeniu; odbył studia teologiczne [...] w Królewcu; od 1835 polski kaznodzieja parafii ewangelickiej w Ostródzie; obrońca [...] szkoły polskiej; współautor memoriału domagającego się uznania języka polskiego na Mazurach; współzałożyciel pisma „*Przyjaciel Ludu Łecki*”.

Kętrzyński, Wojciech (1838-1918) historyk, bibliotekarz, etnograf, publicysta, dyrektor Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie. [...] Pochodził ze niemieckiej rodziny von Winkler, lecz po dojściu do pełnoletności opowiedział się za polskością i wrócił do dawnego nazwiska. Brał udział w powstaniu styczniowym. [...] Jako etnograf interesował się szczególnie Mazurami. W 1946 r. na jego cześć miasto Rastenburg przemianowano na Kętrzyn.

Źródło G

Tabela z pisma prezesa rejencji gabińskiej do naczelnego prezesa prowincji Wschodnie Prusy w sprawie nadzoru nad polską ludnością w jego rejencji z 1890 roku.

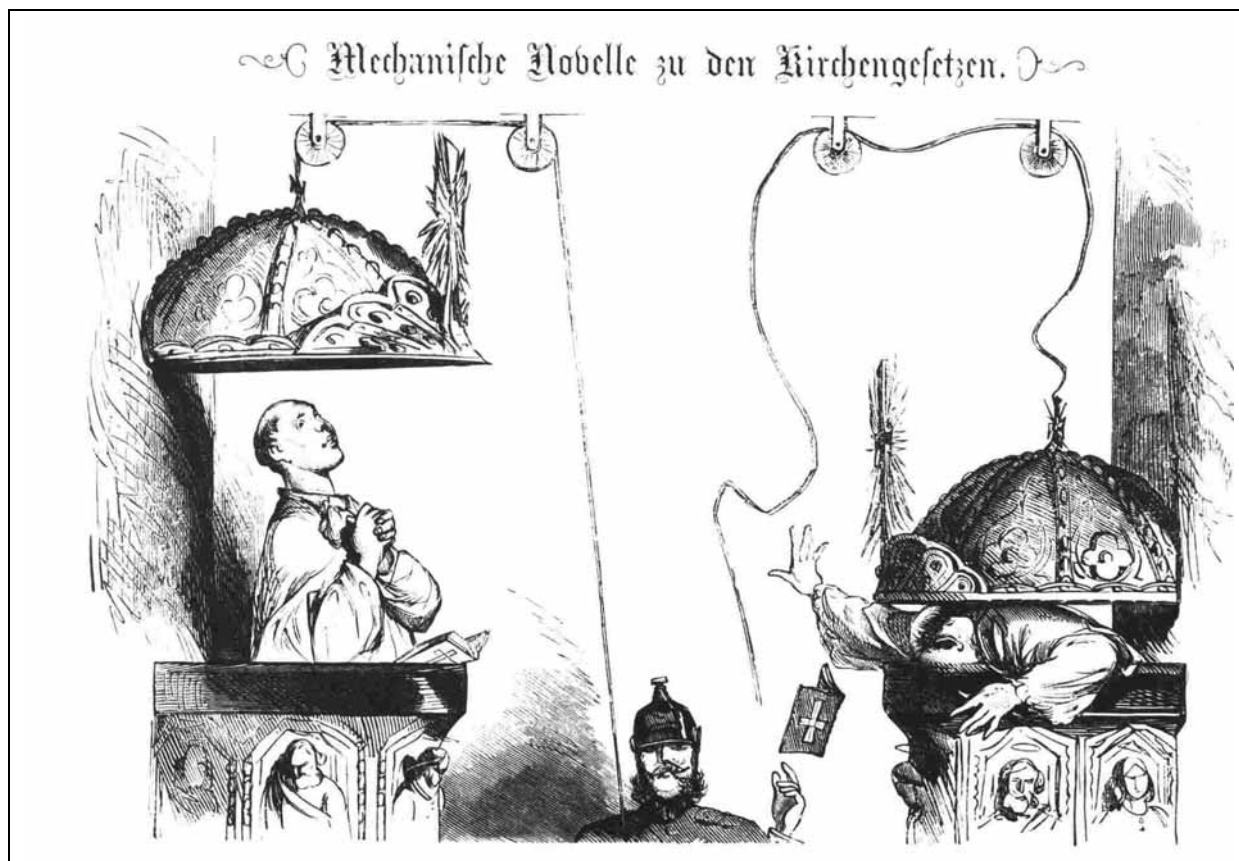
Na podstawie: *Teksty źródłowe do nauki historii w szkole*, nr 41, Warszawa 1960, s. 29-30**Tabela. Liczebność ludności polskiej we wschodniej części Mazur w 1890 r.**

Nr	Powiat	Liczba		
		mieszkańców	w tym Polaków	w tym katolików
1.	Wębork [Węgorzewo]	35 951	3 347	72
2.	Gołdap	45 002	675	495
3.	Lec [Giżycko]	41 793	18 932	502
4.	Elk	54 804	33 737	876
5.	Olecko	40 401	17 711	404
6.	Żądzbork [Mragowo]	48 758	28 547	3 169
7.	Pisz	48 747	36 256	244
	suma	315 456	139 205	5 762

Źródło H

Rysunek satyryczny zamieszczony w niemieckim czasopiśmie „Kladderadatsch” w 1874 roku.

Źródło: <http://www.payer.de/.../karikaturen13.htm>

„Nowinka mechaniczna do kazań kościelnych”¹

¹ Wyjaśnienie niemieckiego napisu umieszczonego na rysunku

ARKUSZ ODPOWIEDZI

na podstawie źródeł A i B

Zadanie 16. (1 pkt)

Wymień trzy czynniki, które ułatwiały podbój ziem pruskich.

- 1) różnice w uzbrojeniu wojowników pruskich i rycerzy zakonnych*
- 2) walki wewnętrzne między poganami i tymi członkami plemion, którzy przyjęli chrześcijaństwo*
- 3) brak organizacji państwowej u Prusów*

na podstawie źródeł A-2 oraz C

Zadanie 17. (2 pkt)

Oceń, czy akcja misyjna prowadzona przez biskupa Chrystiana przynosiła pozytywne rezultaty. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Tak, biskup Chrystian skłonił do przyjęcia chrześcijaństwa część mieszkańców Pomezanii. Wspomina o tym także układ kiszpornski.

na podstawie źródła C

Zadanie 18. (2 pkt)

Wyjaśnij, czy chrystianizacja Prusów była najważniejszym celem realizowanym przez zakon krzyżacki. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Uważam, że nie. Głównym celem Krzyżaków była ekspansja i budowa państwa, a nie akcja misyjna. W równym stopniu obciążali powinnościami w Prusach chrześcijan i pogan.

na podstawie źródła D

Zadanie 19. (1 pkt)

Napisz, jak Piotr z Dusburga oceniał skuteczność metod chrystianizacji Prusów stosowanych przed przybyciem Krzyżaków i wymień czynnik, który mógł mieć wpływ na opinię kronikarza.

Według Piotra z Dusburga, działalność misyjna przed przybyciem Krzyżaków była nieskuteczna. Deprecjonował osiągnięcia innych. Był kronikarzem krzyżackimi, aby uzasadnić cel działania zakonu krzyżackiego, podkreślał nieefektywność starań biskupa Chrystiana.

na podstawie źródła E oraz wiedzy pozaźródłowej

Zadanie 20. (1 pkt)

Sformułuj dwa wnioski dotyczące rezultatu wojny trzynastoletniej dla państwa polskiego.

Wniosek dotyczący zmian terytorialnych:

Po wojnie trzynastoletniej do Polski powróciło Pomorze Gdańskie z ziemią chełmińską i Warmią.

Wniosek dotyczący stosunku prawnego między Polską a państwem zakonnym:

W wyniku wojny trzynastoletniej państwo zakonne stało się lennikiem Polski.

na podstawie źródła F i G

Zadanie 21. (1 pkt)

Wyjaśnij, w jaki sposób w XX w. została upamiętniona działalność K. C. Mrongowiusza, G. Gizewiusza i W. Kętrzyńskiego.

Trzem miejscowościom nadano nazwy utworzone od nazwisk działaczy na rzecz polskości. Są to miasta Kętrzyn, Giżycko i Mrągowo.

na podstawie źródła G

Zadanie 22. (1 pkt)

Sformułuj wniosek wynikający z porównania liczby Polaków we wschodniej części Mazur z liczbą katolików na tym obszarze.

Wśród Polaków, którzy w 1890 roku zamieszkiwali wschodnią część Mazur, było niewielu katolików.

na podstawie źródła H

Zadanie 23. (1 pkt)

Rysunek ten jest satyrycznym komentarzem do metod stosowanych w Cesarstwie Niemieckim w ramach polityki realizowanej w latach 1871-1878. Podaj termin określający tę politykę.

Kulturkampf

Wypełnia egzaminator!	Nr zadania	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.
	Maks. liczba pkt	1	2	2	1	1	1	1	1
	Uzyskana liczba pkt								

CZĘŚĆ III

ZADANIE ROZSZERZONEJ ODPOWIEDZI (20 punktów)

Zadanie 24. (20 pkt)

Zadanie zawiera dwa tematy. Wybierz jeden z nich do opracowania.

Temat I

Scharakteryzuj przyczyny i skutki traktatu krakowskiego z 1525 r. dla Rzeczypospolitej w XVI - XVIII w.

Temat II

Scharakteryzuj problem Prus Wschodnich w stosunkach polsko-niemieckich w XX wieku.

Wybieram temat: *I*

Ramy chronologiczne mojej pracy wyznaczają dwa wydarzenia – początek ostatniej wojny z zakonem krzyżackim i trzeci rozbiór Polski. Terytorialny zasięg rozważań dotyczy obszaru Prus Książęcych, Brandenburgii i Rzeczypospolitej Obojga Narodów od XVI do XVIII w.

Paweł Jasienica w „Polsce Jagiellonów” nazywa traktat krakowski „klęską” i przytacza wiersz napisany przez Stanisława Hozjusza po podpisaniu układu w 1525 r. W utworze tym Zygmunt Stary został określony mianem „monarchy szalonego”, który mogąc „skończyć ze zwyciężonym” (Albrechtem Hohenzollernem) okazał mu łaskę.

Jak doszło do podpisania traktatu krakowskiego?

W latach 1519–1521 toczyła się ostatnia wojna polsko-krzyżacka wywołana odmową złożenia hołdu królowi polskiemu przez wielkiego mistrza Albrechta Hohenzollerna i żądaniami zwrotu wszystkich ziem należących przed 1466 r. do zakonu krzyżackiego. Król Zygmunt Stary uprzedził atak przeciwnika i rozpoczął wojnę, do której Krzyżacy nie byli przygotowani. Ze względu na toczącą się walkę z reformacją cesarz i papież nie mogli udzielić Krzyżakom pomocy. W 1521 r. został zawarty rozejm, a traktat pokojowy podpisano dopiero w 1525 r. Należy zastanowić się, co skłoniło Polskę do podpisania tego układu. Paweł Jasienica zwraca uwagę na stanowisko możnowładztwa polskiego, które było przeciwne kontynuacji wojny wymagającej użycia pospolitego ruszenia. Powołana pod broń szlachta mogła wysunąć żądania polityczne i zaprotestować przeciw łamaniu prawa zabraniającego skupiania różnych godności w jednym ręku. Na decyzję Zygmunta Starego wpływało także pokrewieństwo z Albrechtem Hohenzollernem, który był siostrzeńcem króla. Traktat krakowski podpisano po zwycięstwie cesarza

Wypełnia egzaminator!	Nr zadania	24.
	Maks. liczba pkt	20
	Uzyskana liczba pkt	

Karola V pod Pawią. Na wieść o tym wydarzeniu Zygmunt Stary postanowił poprzeć Hohenzollernów, aby z ich pomocą osłabić Habsburgów. Tak więc na decyzję o podpisaniu traktatu krakowskiego miały wpływ doraźne interesy polityczne możnowładztwa, koligacje rodzinne Jagiellonów i rozwój sytuacji międzynarodowej.

Zakon krzyżacki w Prusach w wyniku postanowień traktatu został zeświecczony, zakonnicy przeszli na luteranizm. Prusy, już nie Krzyżackie a Książęce, zostały uznane za lenno Polski. Potomkowie Albrechta mieli prawa dziedziczne do Prus; do sukcesji dopuszczono także jego braci. Traktat nakładał na Albrechta liczne obowiązki (np. służby wojskowej na wezwanie króla Polski) i ograniczał jego władzę (np. poprzez prawo apelacji od wyroków sądów pruskich do trybunału, który miał ostatecznie rozstrzygać spory między księciem a jego poddanymi). Książę nie mógł samodzielnie prowadzić polityki zagranicznej i bić monety, która była symbolem suwerenności, a także decydować o wprowadzeniu nowych cel. Sekularyzacja państwa krzyżackiego odbierała papieżowi i cesarstwu pretekst do roszczeń w sprawie zwierzchnictwa nad tymi terenami. Albrecht nie mógł już liczyć na poparcie swoich dawnych sojuszników. Przestało istnieć wrogie Polsce państwo zakonne.

W świadomości historycznej Polaków traktat krakowski z 1525 r. nierozzerwalnie łączy się z hołdem złożonym przez Albrechta Hohenzollerna Zygmuntowi Staremu na Rynku Głównym w Krakowie. Wydarzenie to stało się tematem obrazu namalowanego przez Jana Matejkę pod koniec XIX wieku. Obraz pokazuje ludność zgromadzoną na rynku, która radośnie wyraża swoją aprobatę wobec zakończonego konfliktu z Krzyżakami, wiwatuje na cześć króla i księcia. Pogodną atmosferę zakłóca postać błazna królewskiego – Stańczyka, który nie podziela radości zebranych, nie cieszy się z rezultatu wojny. Malarz, ukazując zachowanie tej postaci, zasugerował widzom bardziej krytyczny stosunek do wydarzeń 1525 r. Pogrążony w myślach Stańczyk wydaje się przewidywać przyszłość – późniejsze dzieje Prus Książęcych.

Jakie konsekwencje przyniósł Polsce traktat krakowski?

Rozważania na temat konsekwencji traktatu krakowskiego należy rozpocząć od stwierdzenia, że przez cały XVI wiek istniały szanse na integrację Prus Książęcych z Koroną. Analizując rozwój stosunków między Prusami Książęcymi a Polską, należy zwrócić uwagę na wzajemne kulturowe i gospodarcze oddziaływania tych obszarów. Prusy Książęce odegrały bardzo ważną rolę w rozwoju polskiej reformacji, a obszar ten z kolei był pod przemożnym wpływem polskiego odrodzenia. Albrecht Hohenzollern był mecenasem kultury. Łączyła go przyjaźń z Andrzejem Fryczem Modrzewskim. W Królewcu często przebywali Mikołaj Rej i Jan Kochanowski. W oficynach wydawniczych w Królewcu drukowano pisma reformacyjne w języku polskim. Ukazało się tu pierwsze polskie wydanie Nowego Testamentu. Znaczna część szlachty pruskiej opowiadała się za integracją Prus Książęcych z Polską, widząc w niej szansę na zrównanie w prawach ze szlachtą polską i korzyści

ekonomiczne związane ze ściślejszymi kontaktami handlowymi z państwem Jagiellonów. Niestety, tych szans nie wykorzystano.

Zygmunt August zapoczątkował decyzje, które zmieniały postanowienia traktatu bądź łagodziły warunki postawione Hohenzollernom w 1525 r. Obawiając się działań książąt Rzeszy przeciwko jego planom wobec Inflant, dopuścił linię elektorską Hohenzollernów do lenna. Po śmierci Albrechta Hohenzollerna władzę w Prusach Książęcych objął jego syn Albrecht Fryderyk. Złożył on hołd lenny Stefanowi Batoremu, ale nie przeszkodziło mu to w popieraniu buntu Gdańska przeciw królowi. Wobec zbliżającej się wojny z Rosją, dążąc do zażegnania tego konfliktu i zapewnienia sobie środków finansowych potrzebnych na prowadzenie działań zbrojnych, Stefan Batory pozwolił, aby stryjeczny brat księcia pruskiego – margrabia brandenburski objął kuratelę nad umysłowo chorym Albrechtem Fryderykiem. Z kolei Zygmunt III Waza w 1611 r. podjął decyzję, w wyniku której ówczesny elektor brandenburski i jego sukcesorzy zostali uznani za następców obłąkanego księcia. Takie rozwiązanie może tłumaczyć (nie usprawiedliwiać) zaangażowanie Zygmunta III Wazy w wojny z Rosją i Szwecją. Dziedziczna władza Brandenburczyków w Prusach Książęcych została w ten sposób oficjalnie i ostatecznie zatwierdzona.

W czasie potopu szwedzkiego król Szwecji Karol Gustaw zaoferował księciu pruskiemu Wielkopolskę w zamian za pomoc militarną. W 1656 r. został podpisany traktat w Radnot pomiędzy Szwecją, Brandenburgią, Siedmiogrodem i Kozakami przewidujący rozbiór Rzeczypospolitej. Aby rozbić ten sojusz, w 1657 r. Polska zaoferowała elektorowi brandenburskiemu podpisanie układu, w którym zrzekłaby się zwierzchnictwa nad Prusami Książęcymi. Warunki zostały przyjęte i na mocy traktatów welawsko-bydgoskich elektorzy brandenburscy stali się suwerennymi władcami w Prusach Książęcych. O tym, że nadal wielu mieszkańców Prus Książęcych nie porzucało nadziei na przekreślenie postanowień tego traktatu świadczy postawa pułkownika Chrystiana Kalksteina, który zapłacił życiem za wierność idei ściślejszego związania Prus z Polską. Plany odzyskania Prus Książęcych snuł Jan III Sobieski. Ziemie te miały stać się dziedziczną własnością rodziny Sobieskich. Niesprzyjająca sytuacja międzynarodowa i kolejna wojna z Turcją przekreśliły te plany. Przytoczone powyżej fakty pokazują, że decyzje polskich władców dotyczące Prus Książęcych były uwarunkowane sytuacją międzynarodową oraz układem sił politycznych w Rzeczypospolitej.

W 1701 r. władca Brandenburgii koronował się na króla Prus. W ten sposób doszło do połączenia panowania w Prusach Książęcych i Brandenburgii. Powstało nowe państwo, Królestwo Pruskie, które pod rządami Fryderyka II zwanego Wielkim, sprawującego władzę w duchu absolutyzmu oświeconego, stało się jednym z głównych mocarstw Europy. Prowadzące politykę ekspansji Królestwo Prus należało do inicjatorów rozbiorów Polski. W 1772 r. do Prus przyłączono Prusy Królewskie (bez Gdańska i Torunia) i położoną nad Notecią

część Wielkopolski. W wyniku II rozbioru Prusy zabrały Polsce resztę ziem w Wielkopolsce oraz Gdańsk, Toruń i ziemię płocką. W 1795 r. do Prus włączono część Mazowsza z Warszawą, Podlasie i obszar rozciągający się aż po Niemen. Rozbiory były końcem Rzeczypospolitej szlacheckiej. Stańczyk na obrazie Jana Matejki oczyma wyobraźni dostrzegał ten tragiczny finał.

Na temat przyczyn upadku Polski wypowiadało się wielu historyków. Ich poglądy kształtowane były przez osobiste doświadczenia i aktualną sytuację polityczną. Żyjący w drugiej połowie XIX wieku Michał Bobrzyński, reprezentant historycznej szkoły krakowskiej, uważał, że słabość wewnętrzna Polski, która doprowadziła do upadku państwa, przejawiała się już przy podpisywaniu traktatu krakowskiego. Pod wpływem prac Michała Bobrzyńskiego Jan Matejko kształtował swoje spojrzenie na wydarzenia 1525 r. Obaj – historyk i malarz – wpłynęli na ugruntowanie wśród znacznej części polskiego społeczeństwa negatywnego stosunku do traktatu krakowskiego. W obronie twórców traktatu wystąpił Zygmunt Wojciechowski. Uważał, że nie można oceniać wydarzeń wcześniejszych poprzez wydarzenia, które miały miejsce ponad dwa wieki później. Na nasze postrzeganie roku 1525 nie powinna wpływać wiedza o losach Prus Książęcych w późniejszych stuleciach.

Przychylam się do opinii Zygmunta Wojciechowskiego i uważam, że w ówczesnej sytuacji politycznej zawarcie traktatu krakowskiego było korzystne dla Polski, gdyż stwarzało możliwości prawne do zespolenia dawnych ziem krzyżackich z Polską. Twórcy traktatu nie mogą ponosić odpowiedzialności za błędy polityki polskiej w kolejnych stuleciach. Henryk Samsonowicz podkreślił, że traktat krakowski był pierwszym w Europie układem, jaki został zawarty pomiędzy protestanckim księciem a katolickim monarchą i stanowił uznanie prawa „heretyków” do posiadania własnego państwa. Traktat krakowski był rozwiązaniem kompromisowym, a dla współczesnych może być przykładem poszukiwania metod pokojowego współżycia skonfliktowanych stron.

CZĘŚĆ III

ZADANIE ROZSZERZONEJ ODPOWIEDZI (20 punktów)

Zadanie 24. (20 pkt)

Zadanie zawiera dwa tematy. Wybierz jeden z nich do opracowania.

Temat I

Scharakteryzuj przyczyny i skutki traktatu krakowskiego z 1525 r. dla Rzeczypospolitej w XVI - XVIII w.

Temat II

Scharakteryzuj problem Prus Wschodnich w stosunkach polsko-niemieckich w XX wieku.

Wybieram temat: *II*

Prusy Wschodnie to nazwa części Królestwa Pruskiego, a następnie zjednoczonych w XIX wieku Niemiec. Prowincja Prusy Wschodnie powstała z Prus Książęcych oraz części terytorium Polski (Prus Królewskich i Warmii).

Ze względu na bliskość Morza Bałtyckiego i na drogi handlowe wiodące do portów był to ważny obszar, który stał się miejscem rywalizacji Polski, Niemiec, Litwy i Rosji. Zmiany terytorialne na tym obszarze w XX wieku były wywołane decyzjami podejmowanymi w wyniku dwóch wielkich wojen – I i II wojny światowej.

Prusy Wschodnie były peryferyjną, słabo rozwiniętą gospodarczo prowincją państwa niemieckiego. Wraz z rozwojem dróg żelaznych tysiące ludzi podążało na Zachód w poszukiwaniu pracy – do Zagłębia Ruhry, do Westfalii. Wśród nich było wielu Mazurów z Prus i Warmiaków, najbardziej zaradnych i przedsiębiorczych, wykazujących inicjatywę w walce o lepsze warunki życia dla siebie i swoich rodzin. Stanowili oni siłę roboczą dla prężnie rozwijającego się na przełomie XIX i XX w. przemysłu niemieckiego.

Początek I wojny światowej wydobyl tę prowincję z zapomnienia. Stała się ona teatrem działań wojennych. W sierpniu 1914 r. rozegrała się między wojskami niemieckimi i rosyjskimi bitwa pod Tannenbergiem (niedaleko Grunwaldu, co podkreślała propaganda niemiecka). To zwycięstwo nad Rosjanami miało wymazać z pamięci Niemców porażkę, jaką ponieśli w 1410 r. wojska krzyżackie pokonane przez Polaków i Litwinów. Wśród tych, którzy oddali pod Tannenbergiem życie za cesarza i cara, było wielu Polaków zmobilizowanych do armii zaborczych. I wojna światowa zakończyła się klęską Niemiec i jednoczesnym odrodzeniem państwa polskiego. Najważniejszą kwestią dla Polski stała się sprawa ustalenia granic. Ostateczne decyzje konferencji pokojowej wprowadzono do traktatu podpisanego w Wersalu 28 VI 1919 r.

Wypełnia egzaminator!	Nr zadania	25.
	Maks. liczba pkt	20
	Uzyskana liczba pkt	

Na Warmii i Mazurach oraz Powiślu plebiscyty miały rozstrzygnąć, jaką przynależność państwową wybierze mieszkająca tam ludność. Wyniki plebiscytów z 11 lipca 1920 r. były niekorzystne dla Polski. Do istotnych przyczyn przegranej można zaliczyć fatalny termin (w lipcu 1920 r. podchodziły pod Warszawę wojska radzieckie), pozostawienie na terenie plebiscytowym dotychczasowej administracji, słabą organizację ruchu polskiego, nikłe zainteresowanie Polski sytuacją na tym obszarze. W dniu głosowania napłynęło z Niemiec wiele osób, które na terenach plebiscytowych urodziły się, ale od lat tu nie mieszkały. Na kartkach do głosowania wydrukowano napisy „Prusy Wschodnie” i „Polska”. Ludzie mieli do wyboru kraj ojczysty i nieznane państwo – Polskę. Bardzo silną agitację za przynależnością tego obszaru do Niemiec prowadziło duchowieństwo ewangelickie. Działacze mazurscy prosili o wsparcie premiera Witosa, który miał stwierdzić, że z powodu kilku Polaków nie będzie prowadził wojny z Niemcami.

Republika Weimarska z jej chaosem politycznym, inflacją, biedą, tysiącami bezrobotnych postrzegana była krytycznie w rozmaitych kręgach społecznych. Polacy domagali się, niestety bezskutecznie, od władz Republiki Weimarskiej realizacji przyrzeczeń, którymi szafowano w okresie przedplebiscytowym. W latach Wielkiego Kryzysu dla mieszkańców Prus Wschodnich atrakcyjne były hasła nazistowskie, szczególnie dla bezrobotnych i biedoty, ale także dla mieszkającej tu arystokracji niemieckiej, która obawiała się efektów radykalizacji poglądów społecznych.

W połowie lat 30. XX wieku ukazała się w Polsce książka Melchiora Wańkowicza „Na tropach Smętka”, która po raz pierwszy zwróciła uwagę społeczeństwa polskiego na Mazury. Autor podawał w niej liczne przykłady szykanowania Polaków przez władze niemieckie na terenie Prus Wschodnich, a także wskazywał na polskie ślady na tym obszarze. Książka ta, ciesząc się dużą popularnością wśród czytelników, zachęcała do odwiedzenia Warmii i Mazur, budziła emocjonalną potrzebę lepszego poznania tych ziem i ich mieszkańców. Niektórzy z nich (np. Michał Kajka) byli wytrwałymi piewcami uroków mazurskiego krajobrazu i polskości tego obszaru. Do wypraw na Mazury (czyli za granicę!) zachęcał także chwilowo cieplejszy klimat stosunków politycznych między Warszawą a Berlinem. W 1934 r. została podpisana polsko-niemiecka deklaracja o niestosowaniu przemocy w stosunkach wzajemnych. Hitler w ten sposób, nie rezygnując z możliwości rewizji granicy wschodniej w przyszłości, wychodził z izolacji politycznej w Europie. Stosunki polsko-niemieckie już wkrótce uległy zmianie. W końcu 1938 r. zostały sformułowane żądania niemieckie wobec Polski. Niemcy chciały przyłączyć Wolne Miasto Gdańsk i przeprowadzić eksterytorialną autostradę do Prus Wschodnich. W zamian za zgodę Polski oferowały przedłużenie deklaracji o niestosowaniu przemocy. Na żądania niemieckie Polska dała odpowiedź odmowną.

Od pierwszych dni września 1939 r. aresztowania objęły działaczy najmocniej zaangażowanych w ruch polski – nauczycieli, instruktorów harcerskich, dziennikarzy. Wielu z nich trafiło do obozów koncentracyjnych (np. do Sztutowa zlokalizowanego w pobliżu Gdańska). Mężczyźni wbrew własnej woli byli wcielani do Werhmachtu. Ofensywa zimowa Armii Czerwonej wkraczającej w styczniu 1945 r. na teren wrogiego państwa dostarczyła żołnierzom okazji, by dać upust nienawiści i powetować zbrodnie hitlerowskie. Jak zawsze, także i w tym przypadku najbardziej ucierpiała ludność cywilna. Ofiarami mordów padała zarówno ludność niemiecka, jak i Polacy mieszkający na tych terenach.

Już na konferencji w Jałcie w lutym 1945 r., gdy dyskutowano sprawę terytorium Polski i przesunięcia jej granic na zachód, w centrum uwagi stanął forsowany przez stronę radziecką postulat odzyskania przez państwo polskie ziem po Odrę i Nyse. Ostateczne rozstrzygnięcia zapadły po wojnie, w Poczdamie w sierpniu 1945 r. Od tego momentu wiadomo było, że w obrębie państwa polskiego znajdzie się część Prus Wschodnich i ówczesny rząd nowej Polski przygotowywał się do ich objęcia. Chociaż formalnie administracji polskiej przekazano władzę w maju 1945 r., nie oznaczało to polskiej kontroli nad całym terenem. Władzom sowieckim wolno było wywozić mienie z Prus. Armia Czerwona wcielała mężczyzn do batalionów kierowanych na wschód do przymusowej pracy. Dla wielu mieszkańców ziem pruskich – szczególnie tych, którzy zdążyli ewakuować się przed nadejściem frontu (nieraz w tragicznych okolicznościach, o czym pisał w jednej ze swych powieści Günter Grass) – w proch rozsypała się wielowiekowa przeszłość. Arystokratyczne rody niemieckie mieszkaly tu często od kilku stuleci, jak np. Dönhoffowie. Pozostała im pamięć o miejscach, które Marion Dönhoff (znana rzeczniczka pojednania polsko-niemieckiego) nazwała w swych wspomnieniach „miejscami, których nazwy nikt nie wymienia”.

Przez dziesiątki lat mówiono tylko o wyzwoleniu Warmii i Mazur. Większość ludności, która przeżyła 1945 r. nie mieszka już na tym terenie. Jedni zostali wysiedleni zgodnie z decyzjami międzynarodowymi, inni – narażeni na akty gwałtów, grabieży i bezprawia ginęli lub sami podejmowali decyzję o wyjeździe. W 1946 r. rząd wydał dekret o mieniu poniemieckim i opuszczonym, a wkrótce – dekret o zagospodarowaniu Ziem Odzyskanych. Nie było w nich mowy o tych, których nazywano autochtonami. W praktyce oznaczało to, że mienie mazurskie to też mienie poniemieckie. Poza tym na obszar Warmii i Mazur po wojnie napływały rzesze szabrowników. Obok naturalnych trudności, jakie sprawiało usuwanie powojennych zniszczeń, bardzo silne były reakcje na wszystko, co obce. Niechęć wzbudzały nie tylko krzyżackie zamki, ale nawet czerwona dachówka, tak nieodłącznie związana z tym krajobrazem. W opinii zwykłych ludzi piętno niemieckości nosiła cała ludność autochtoniczna wyrzucona z własnych domów, ograbiona przez szabrowników, skazana na nędzę i głód.

Warmia i Mazury były po wojnie obszarem wielkiej migracji i wymiany ludności. Zaczęły tu przybywać grupy przesiedleńców – repatriantów, np. z Wołynia, z Wileńszczyzny, którzy mieli przyczynić się do zagospodarowania Ziemi Północnych. Repatriantom towarzyszyło poczucie niesprawiedliwości, wyobcowania, tymczasowości, poczucie krzywdy i wydziedziczenia. Wielu z nich walczyło po stronie zwycięskiej koalicji antyhitlerowskiej, a po wojnie utracili dom i ojczyznę. Takie nastroje nie sprzyjały budowaniu atmosfery zaufania i współpracy między ludnością przybyłą i autochtonami. Kolejni przybysze trafili na Ziemię Północną, gdy władze zastosowały w ramach Akcji Wisła zasadę odpowiedzialności zbiorowej, przesiedlając Ukraińców i Łemków z ich rodzimych okolic, gdzie działała UPA. Nieuregulowanie praw własności do indywidualnych gospodarstw obejmowanych przez przesiedleńców stwarza do dziś istotne problemy.

Głównym celem polskiej polityki zagranicznej po II wojnie światowej było uznanie polskiej granicy północnej i zachodniej przez Niemcy. Polska zawarła traktat o granicy z NRD w 1950 r. w Zgorzelcu. Natomiast RFN Ziemię Zachodnią i Północną uważała za tereny niemieckie znajdujące się pod polską administracją. Gdy w RFN kanclerzem został Willy Brandt zmienił się kurs polityki niemieckiej i w 1970 r. podpisano polsko-niemiecki układ o podstawach normalizacji we wzajemnych stosunkach, w którym obie strony podkreśliły, że nie mają żadnych roszczeń terytorialnych wobec siebie. Nawiązano także stosunki dyplomatyczne między Warszawą i Bonn.

Władze polskie w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych kładły nacisk na integrację obszaru dawnych Prus Wschodnich z Macierzą. Służyła temu organizacja wielkich imprez, np. Złotów Grunwaldzkich czy obchody Roku Kopernikowskiego. W swym podstawowym założeniu miały one przede wszystkim odgrywać rolę politycznej manifestacji wierności młodzieży ideom socjalistycznym. Należy jednak przyznać, że w znacznym stopniu przyczyniły się do popularyzacji wiedzy o tym terenie i pozostawiły trwałe efekty gospodarcze, np. nowe obiekty turystyczne.

W 1990 r. do udziału w konferencji „4+2” przygotowującej zasady zjednoczenia NRD i RFN zaproszono też Polskę. Zjednoczone Niemcy ostatecznie zagwarantowały nienaruszalność granicy z Polską. Wkrótce Niemcy poparły nasze starania o przystąpienie do Unii Europejskiej.

Obecnie budzą niepokój dążenia Niemców mieszkających w Prusach Wschodnich przed 1945 r. do odzyskania dawnych posiadłości lub otrzymania odszkodowań za utracone mienie. Bardzo ważne jest stanowisko rządu niemieckiego w tej sprawie. Nie popiera on tych dążeń.

Uważam, że problem Prus Wschodnich w polityce polsko-niemieckiej to część problemu, jaki stwarzają w polityce europejskiej obszary wieloetniczne, wielokulturowe, które pod wpływem zewnętrznych decyzji zmieniały przynależność państwową. Wszelkie jednostronne postrzeganie tych problemów jest błędem. Do obiektywnej oceny potrzebna jest dobra wola dwóch

stron i pamięć o tym, że poczucie krzywdy ma zawsze subiektywny wymiar. Można przyjąć, że najlepszy początek temu wzajemnemu zrozumieniu dany został przez biskupów polskich, którzy w 1965 r. w liście do biskupów niemieckich pisali „przebaczamy i prosimy o przebaczenie”. Symbolem pojednania polsko-niemieckiego jest przekazanie sobie znaku pokoju przez Helmuta Kohla i Tadeusza Mazowieckiego podczas mszy odprawionej w 1989 r. w Krzyżowej. Nad budowaniem niezafałszowanego obrazu przeszłości w podręcznikach szkolnych pracuje wspólna polsko-niemiecka komisja z udziałem wielu znanych historyków. Oprócz faktów historycznych, takich jak rozpoczęcie II wojny światowej przez Niemcy w 1939 r., ważne są jednostkowe doświadczenia ludzi uwikłanych w historię. Zgadzam się z opinią Marion Dönhoff, dawnej mieszkanki Prus Wschodnich, która powiedziała, że na stosunki polsko-niemieckie nie można patrzeć przez „wsteczne lustro”.

BRUDNOPIS